

II. STUDII, ARTICOLE, OPINII

CONDIȚIILE DE VALIDITATE ALE ACTULUI DE OPȚIUNE SUCCESORALĂ - OBIECTUL ȘI CAUZA. FORMA ACTULUI DE OPȚIUNE SUCCESORALĂ

Prof. univ. dr. Ioana NICOLAE

Abstract

The present study aimed to analyze the validity conditions of the act of successional option and we refer to both substantive and formal conditions imposed by law. The first part analyzed the capacity and the consent of the act of successional option, with their specific peculiarities. This part of the study will present the object, the cause and the formal conditions of the act of successional option.

Keywords: *act of successional option, validity conditions, substantive conditions, of the object and cause act of successional option.*

1. Obiectul actului de opțiune succesorală

Obiectul actului de opțiune succesorală are în vedere operațiunea juridică constând fie în acceptarea, fie în renunțarea la moștenire¹. Menționez că obiectul acceptării sau renunțării la moștenire privește întotdeauna o moștenire deschisă. Potrivit art. 956 C. civ., dacă prin lege nu se prevede altfel, sunt lovite de nulitate absolută actele juridice având ca obiect drepturi eventuale asupra unei moșteniri nedeschise încă, precum actele prin care se acceptă moștenirea sau se renunță la aceasta, înainte de deschiderea ei, ori actele prin care se înstrăinează sau se promite înstrăinarea unor drepturi care s-ar putea dobândi la deschiderea moștenirii.

---

¹ G. Boroi, C.A. Anghelescu, I. Nicolae, *Fișe de drept civil*, Ed. a 7-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2022, p. 688.

2. Cauza actului de opțiune succesorală

Potrivit art. 1236 C. civ., cauza trebuie să existe, să fie licită și morală. Cauza este ilicită când este contrară legii și ordinii publice. Cauza este imorală când este contrară bunelor moravuri. De asemenea, trebuie să avem în vedere și prevederile art. 1325 C. civ., care statuează că dacă prin lege nu se prevede altfel, dispozițiile legale privitoare la contracte se aplică în mod corespunzător actelor unilaterale.

În ceea ce privește existența cauzei este de precizat că aceasta există dacă succesibilul, la momentul manifestării sale de voință are reprezentarea motivului petru care face acest lucru – fie că acceptă sau renunță la moștenire².

Potrivit art. 1239 alin. (2) C. civ., existența unei cauze valabile se prezumă până la proba contrară. Spre exemplu, în literatura de specialitate³, s-a arătat că renunțarea unui moștenitor rezervatar la o moștenire ce cuprinde un imobil, în favoarea unui alt moștenitor rezervatar, care devine în acest mod singurul succesor al defunctului, în considerarea greșită că acesta din urmă s-a obligat la un contraechivalent bănesc în schimbul renunțării, are o cauză falsă și deci se poate cere anularea ei.

Coroborând art. 1325 C. civ. cu art. 1238 alin. (1) C. civ., lipsa cauzei va atrage anulabilitatea actului de opțiune succesorală.

În ceea ce privește cauza licită și morală arătăm că, potrivit art. 1238 alin. (2) C. civ., cauza ilicită sau imorală a actului de opțiune succesorală atrage nulitatea absolută. Având în vedere că actul juridic unilateral de opțiune succesorală emană de la succesibil, cauza ilicită și imorală se raportează la acesta, și nu la eventualii beneficiari ai actului de opțiune succesorală⁴.

3. Forma actului de opțiune succesorală

Vom prezenta, în continuare, forma pe care actul de opțiune succesorală o va îmbrăca în cazul acceptării exprese, a acceptării tacite, precum și în ipoteza declarației de renunțare la moștenire.

Potrivit art. 1108 alin. (2) C. civ., acceptarea este expresă când succesibilul își însușește explicit titlul sau calitatea de moștenitor printr-un înscris autentic sau sub semnătură privată. Remarcăm, alături de alți autori⁵, că în ipoteza acceptării exprese ne aflăm în prezența unui act consensual.

---

² G. Boroi, C.A. Angheliescu, I. Nicolae, *Fișe de drept civil*, Ed. a 7-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2022, p. 688.

³ Al. Bacaci, Gh. Comăniță, *Drept civil. Succesiunile*, Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 193.

⁴ G. Boroi, C.A. Angheliescu, I. Nicolae, *Fișe de drept civil*, Ed. a 7-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2022, p. 689.

⁵ Al. Bacaci, Gh. Comăniță, *Drept civil. Succesiunile*, Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 194.

Dacă acceptarea moștenirii se face prin înscris autentic, autenticitatea va privi identitatea părții, exprimarea consimțământului succesibilului cu privire la conținutul actului, semnătura acestuia și data înscrisului, așa cum prevede art. 269 alin. (1) teza II C. pr. civ. Potrivit art. 1109 C. civ., în situația în care acceptarea este făcută printr-un înscris autentic, declarația de acceptare se va înscrie în registrul național notarial, ținut în format electronic, potrivit legii. Această înscriere privește opozabilitatea actului față de terți.

Potrivit art. 1108 alin. (2) C. civ., acceptarea moștenirii se poate face și prin înscris sub semnătură privată. Înscrisul sub semnătură privată va dobândi dată certă în condițiile prevăzute de art. 278 C. pr. civ.⁶.

Nerespectarea formei scrise a actului de acceptare expresă a moștenirii (spre exemplu, acceptarea prin declarație verbală) atrage nulitatea absolută, dar în acest caz, dacă succesibilul mai este în termenul de opțiune succesorală, va putea să își exercite din nou dreptul de opțiune⁷.

Potrivit art. 1108 alin. (3) C. civ., acceptarea este tacită când succesibilul face un act sau fapt pe care nu ar putea să îl facă decât în calitate de moștenitor. Art. 1110 C. civ. enumeră actele cu valoare de acceptare tacită, după cum urmează:

Actele de dispoziție juridică privind o parte sau totalitatea drepturilor asupra moștenirii atrag acceptarea tacită a acesteia. Sunt astfel de acte:

- a) înstrăinarea, cu titlu gratuit sau oneros, de către succesibil a drepturilor asupra moștenirii;
- b) renunțarea, chiar gratuită, în folosul unuia sau mai multor moștenitori determinați;

---

⁶ Art. 278. Data certă a înscrisului sub semnătură privată. (1) Data înscrisurilor sub semnătură privată este opozabilă altor persoane decât celor care le-au întocmit, numai din ziua în care a devenit certă, prin una dintre modalitățile prevăzute de lege, respectiv:

1. din ziua în care au fost prezentate spre a se conferi dată certă de către notarul public, executorul judecătoresc sau alt funcționar competent în această privință;
2. din ziua când au fost înfățișate la o autoritate sau instituție publică, făcându-se despre aceasta mențiune pe înscrisuri;
3. din ziua când au fost înregistrate într-un registru sau alt document public;
4. din ziua morții ori din ziua când a survenit neputința fizică de a scrie a celui care l-a întocmit sau a unuia dintre cei care l-au scris, după caz;
5. din ziua în care cuprinsul lor este reprodus, chiar și pe scurt, în înscrisuri autentice întocmite în condițiile art. 269, precum încheieri, procese-verbale pentru punerea de sigilii sau pentru facere de inventar;
6. din ziua în care s-a petrecut un alt fapt de aceeași natură care dovedește în chip neîndoielnic anterioritatea înscrisului.

(2) Sub rezerva unor dispoziții legale contrare, instanța, ținând seama de împrejurări, poate să înlăture aplicarea, în tot sau în parte, a dispozițiilor alin. (1) în privința chitanțelor liberatorii.

⁷ G. Boroi, C.A. Anghelescu, I. Nicolae, *Fișe de drept civil*, Ed. a 7-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2022, p. 689.

c) renunțarea la moștenire, cu titlu oneros, chiar în favoarea tuturor comoștenitorilor sau moștenitorilor subsecvenți.

De asemenea, pot avea valoare de acceptare tacită a moștenirii actele de dispoziție, administrare definitivă ori folosință a unor bunuri din moștenire.

Actele de conservare, supraveghere și de administrare provizorie nu valorează acceptare, dacă din împrejurările în care acestea s-au efectuat nu rezultă că succesibilul și-a însușit prin ele calitatea de moștenitor.

Sunt considerate a fi de administrare provizorie actele de natură urgentă a căror îndeplinire este necesară pentru normala punere în valoare, pe termen scurt, a bunurilor moștenirii.

Prin excepție, succesibilul care intenționează să îndeplinească un act ce poate avea semnificația acceptării moștenirii, dar care dorește ca prin aceasta să nu fie considerat acceptant, trebuie să dea în acest sens, anterior îndeplinirii actului, o declarație autentică notarială, astfel cum statuează art. 1111 C. civ.

În ceea ce privește renunțarea la moștenire, potrivit art. 1120 C. civ., renunțarea la moștenire nu se presupune, cu excepția cazurilor prevăzute la art. 1112⁸ și art. 1113 alin. (2)⁹.

Declarația de renunțare se face în formă autentică la orice notar public sau, după caz, la misiunile diplomatice și oficiile consulare ale României, în condițiile și limitele prevăzute de lege.

Pentru informarea terților, declarația de renunțare se va înscrie, pe cheltuiuala renunțătorului, în registrul național notarial, ținut în format electronic, potrivit legii.

Așadar, declarația de renunțare nu se poate face decât cu respectarea condiției de formă impuse *ad validitatem*, aflându-ne în prezența unui act solemn. Dacă renunțarea la moștenire se face prin înscris sub semnătură privată, nefiind respectată condiția de formă impusă de lege, sancțiunea care intervine va fi nulitatea absolută. De reținut că, în acest caz, nulitatea renunțării la moștenire nu are drept efect acceptarea moștenirii, ci succesibilul va putea opta în interiorul termenului de opțiune succesorală, fie în sensul acceptării moștenirii, fie în sensul renunțării la

---

⁸ (1) Este prezumat, până la proba contrară, că a renunțat la moștenire succesibilul care, deși cunoștea deschiderea moștenirii și calitatea lui de succesibil, nu și-a exercitat dreptul de opțiune succesorală, prin acceptarea moștenirii sau renunțarea expresă la moștenire, în termenul de un an prevăzut la art. 1.103.

(2) Presumpția de renunțare operează, după împlinirea termenului de un an de la deschiderea moștenirii, dacă succesibilul, citat în condițiile legii, nu face dovada exercitării dreptului de opțiune succesorală. Citația trebuie să cuprindă, sub sancțiunea nulității acesteia, pe lângă elementele prevăzute de Codul de procedură civilă, și precizarea că, dacă succesibilul nu și-a exercitat dreptul de a accepta moștenirea în termenul de decădere prevăzut la art. 1.103, este prezumat că renunță la moștenire.

⁹ Succesibilul care nu optează în termenul stabilit de instanța judecătorească este considerat că a renunțat la moștenire.

moștenire, însă cu respectarea cerințelor impuse de lege potrivit opțiunii sale¹⁰. Acțiunea în constatarea nulității absolute a actului de opțiune succesorală este o acțiune imprescriptibilă, astfel cum statuează art. 2502 alin. (2) pct. 3 C. civ.

Înscrierea declarației de renunțare în registrul național notarial, ținut în format electronic, are drept scop opozabilitatea față de terți și nu consituie o condiție de validitate a renunțării la moștenire.

4. Concluzii

Prezentul studiu și-a propus să analizeze o parte dintre condițiile de validitate ale actului de opțiune succesorală (obiectul și cauza), cât și condițiile de formă impuse de lege actului de opțiune succesorală. Forma actului de opțiune succesorală a fost prezentată atât în cazul acceptării exprese, cât și a acceptării tacite, precum și în ipoteza declarației de renunțare la moștenire.

Bibliografie:

1. Bacaci Al., Comăniță Gh., *Drept civil. Succesiunile*, Editura Universul Juridic, București, 2013.
2. Boroi G., Anghelescu C.A., *Curs de drept civil. Partea generală*, Ed. Hamangiu, București, 2021.
3. Boroi G., Anghelescu C.A., Nicolae I., *Fișe de drept civil*, Ed. a 7-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2022.
4. Nicolae I., *Devoluțiunea legală și testamentară a moștenirii*, Ed. Hamangiu, București, 2016.

---

¹⁰ G. Boroi, C.A. Anghelescu, I. Nicolae, *Fișe de drept civil*, Ed. a 7-a, revizuită și adăugită, Ed. Hamangiu, București, 2022, p. 689.